

Charles Sawyer

Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici

Charles Sawyer

Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici

28 / 6 – 29 / 7 / 2012

Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici

Název výstavy připomíná událost, která se odehrála v roudnické galerii 5. srpna 1976. Tehdy proběhlo zahájení dnes již proslulé výstavy díla Josefa Sudka. Mistr české fotografie přijel v doprovodu Anny Fárové a amerického fotografa Charlese Sawyera, jenž zde Sudka zachytil v jedné z posledních sérií snímků ze sklonku umělcova života. Charles Sawyer se nyní do Roudnice vrací a s ním i fotografie, které vytvořil v sedmdesátých letech během svých cest do Československa. Celá kolekce v sobě propojuje tři témata: portréty českých disidentů, Josefa Sudka na vernisáži v Roudnici nad Labem a snímky ze soukromí rodiny Anny Fárové. Všechny byly pořízeny během poměrně krátkého období mezi léty 1975 a 1977. Jejich autor jimi dokumentoval svoje reportáže, které v tehdejším Československu dělal pro *Harper's Magazine*, *The Nation* a časopis *Creative Camera*. V západním tisku tak zprostředkoval informace o kulturním a politickém dění za železnou oponou. Jeho texty i snímky pro nás v současnosti představují velice zajímavý „pohled zvenku“ na situaci tehdejší doby. Výstava *Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici* není pouze připomínkou událostí ze sedmdesátých let, ale také symbolickým návratem Josefa Sudka do roudnické galerie na fotografiích Charlese Sawyera, které jsou koneckonců Sudkovou tvorbou do značné míry ovlivněny.

Charles Sawyer (narozen 2. 7. 1941 v Concordu, USA) absolvoval studium fyziky na Case Western Reserve University a později vystudoval na Harvardu také informatiku. Od osmdesátých let pracuje jako softwarový inženýr, nicméně ovládl zároveň několik zcela odlišných profesí. V šedesátých a sedmdesátých letech působil na New England College v Hennikeru, kde vedle matematiky vyučoval i filosofii a fotografování. Jako žurnalista a fotograf také podnikal cesty do východní Evropy a do Izraele. V současné době vyučuje na Harvard Extension School zároveň programování a dějiny blues. Právě tento hudební žánr je jeho největší vášní. Dlouhodobě mu věnuje svoje články i scénáře, napsal obširnou biografii kytaristy, skladatele a zpěváka B. B. Kinga, ikony amerického blues (*The Arrival of B. B. King, The Authorized Biography*, 1980; www.bluesisking.com). V roce 1998 také založil bluesovou kapelu *2120 South Michigan Avenue*. Hudebně vystupuje nejen ve Spojených státech, ale i na cestách do České republiky, mimo Prahu hrál například na brněnském hradě Veveří a letos v červnu také v Roudnici nad Labem.

Fotografování provází Charlese Sawyera takřka po celý život, avšak naplno se mu věnoval především v šedesátých a sedmdesátých letech. Ke konci této periody se zaměřoval na velkoformátové fotografie. V jeho tvorbě spatřujeme úsilí o vystižení okamžiku a dokonalou kompozici záběrů. Není náhodou, že jeho první cesta do Československa byla právě za Sudkem, k němuž se dodnes otevřeně hlásí.

Do Prahy se Charles Sawyer vypravil poprvé v prosinci 1975. Tehdy Sudka navštívil v pražském ateliéru, kde jej zachytil na několika momentkách. Při své druhé cestě o necelý rok později se zúčastnil vernisáže velké výstavy Sudkových

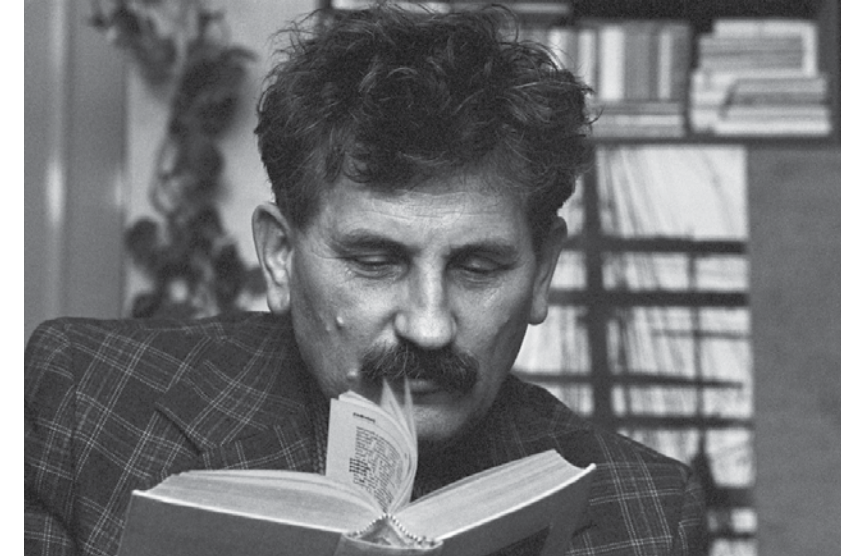

Josef Sudek před vernisáží výstavy svých fotografií v roudnické galerii (1976)

Josef Sudek ve svém ateliéru (1975)

Ludvík Vaculík s knihou (1977)

fotografií, která se konala v Galerii moderního umění v Roudnici nad Labem (5.8. – 12.9.1976). Charles Sawyer zde dokumentoval situaci, kdy si český fotograf prohlíží výstavní prostory ještě před samotným zahájením, neboť vernisážím se Sudek většinou vyhýbal. Po návratu do zámoří pak Sawyer publikoval články o Sudkovi i jeho fotografie.

Úryvek z textu charakterizujícího tvorbu Josefa Sudka:

Sudek uplatňoval svůj jakoby „dělnický“ přístup nejen v čistě technických záležitostech, ale i v estetice své práce s fotoaparátem, což se nejzřetelněji projevuje v jeho panoramatických snímcích. Nezvyklý formát v extrémních proporcích 1 : 3 a zvláštní zkreslení způsobené pohyblivým objektivem kladou na fotografa nesmírné nároky, podobně jako když je básník omezen formou sonetu. Avšak stejně jako veškerá omezení v jiných druzích umění, i tyto neobyčejné podmínky práce s panoramatickým přístrojem skýtají ojedinělé možnosti. Sudka nikdy neomrzelo zkoumání různých možností fotografických sonetů, které by mohl vytvářet s pomocí prastarého mechanismu, jehož závěrka měla jen dva expoziční časy, označené pouze jako „rychle“ a „pomalu“. Umožnil nám spatřit krajinu z širší, geometrické perspektivy, jíž se pohled na izolované záběry ani zdaleka nevyrovná. Na snímcích Prahy se mu například podařilo ukázat, že Vltava tvoří její nedílnou součást, a znázornit, jak širé plochy říční hladiny vyvažují spleť města. Ve využívání panoramatického formátu nikdy netrpěl nedostatkem vynalézavosti. Ještě než horizontální panorama vyjevilo všechna svá tajemství, Sudek natočil kameru na výšku a vytvořil panoramata vertikální!

Charles Sawyer: Josef Sudek, *Creative Camera*, č. 190, 1980.

Prostřednictvím Anny Fárové, která Sawyerovi pomáhala při pobytu v Československu a překládala mu rozhovory se Sudkem, se americký novinář postupně obeznámil s tehdejší politickou situací a následně přijel jako reportér dokumentovat dění okolo Charty 77. Setkal se zde s významnými osobnostmi, jako například s Jiřím Hájkem, Petrem Pithartem, Jiřím Kolářem, Jiřím Dienstbierem, Ludvíkem Vaculíkem, Pavlem Kohoutem a dalšími. Tím se však zároveň stal pro oficiální kruhy nežádoucí osobou a byl sledován a vyslýchán agenty StB. Návštěva Československa v roce 1977 tak byla na dlouhou dobu poslední.

Úryvek z reportáže, v níž Charles Sawyer líčí, jak byl v Praze sledován policií:

Když jsem o tři hodiny později odcházel z domu, kde bydlel Petr Pithart, všiml jsem si, že člověk, který mne předtím sledoval na schodišti, stojí s dalšími dvěma na ulici. Jeden z nich – obtloustlý, plešatějící muž, oblečený v hnědé kožené bundě – se díval směrem ke mně. Vydal jsem se po středověkém Karlově mostě. Řeka pod ním působila klidně, ale vysoké černé sochy, jež se zde na každých dvaceti krocích tyčily, dodávaly tomuto výjevu zlověstnou atmosféru dokonce i kolem poledne. Na západním břehu jsem zamířil Karlovou ulicí na Staroměstské náměstí. Těsně za jednou krátkou ostrou zatáčkou jsem zapadl do jakéhosi obchodu a letmo jsem se ohlédl přes rameno. Nikde nic. Když jsem o pár minut později opět vyšel na ulici, zdálo se mi, že jsem zběžně zahlédl onoho tlouštíka, jak se ke mně obrací zády. Na Staroměstském náměstí jsem se zastavil a všiml jsem si člověka s fotoaparátem a velice dlouhým teleobjektivem namířeným zhruba směrem ke mně. „A co má být?“ pomyslel jsem si a loudavou chůzí jsem došel zpět do hotelu. Po dvou hodinách jsem nabyl přesvědčení, že jsem se stal obětí nepěkného žertíku své představitosti a vydal jsem se hledat telefonní budku. Když jsem vycházel z otočných dveří na ulici, uviděl jsem zmíněného tlouštíka, jak postává přímo naproti hotelovým dveřím. Nebylo pochyb, že je to on. Srdce mi začalo bušit tak zprudka, že jsem dostal strach, aby mi neprorazilo hrudník. Nikdy předtím jsem nezažil, že by mne někdo sledoval, a teď mě to naplnilo instinktivním strachem. Nemyslel jsem na nic jiného, než jak se zbavit svého pronásledovatele. Zrovna jsem vyšel z jedné pasáže, když se mi dostalo vítané příležitosti k úniku – přede mnou stála tramvaj s otevřenými dveřmi. Naskočil jsem do ní a dveře se za mnou zavřely. Když tramvaj odjížděla, otočil jsem se a uviděl jsem tlouštíka, který se držel zpátky, sotva na dohled ode mě. O tři zastávky dále jsem vystoupil a s pocitem samolibosti a mírné euforie jsem si pomalu vykračoval nějakou postranní uličkou. Díky náhodě v podobě otevřených tramvajových dveří jsem se ve svých představách proměnil z inspektora Clouseaua v Jamese Bonda. V tom mě náhle se supěním doběhl jakýsi uniformovaný policista a požádal mě o doklady. Následujících pět minut si vestoje beze slova opisoval údaje z mého pasu a novinářského průkazu, přičemž se mu trásly ruce. Pak zasalutoval a zmizel.

Charles Sawyer: Dodging Fizls (Jak jsem byl sledován fyzly), *The Nation*, 1978.

Výstava *Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici* upomíná na události sedmdesátých let nejen v Roudnici, ale i jinde v Československu. Fotografie a texty Charlese Sawyera jsou určitým pohledem z odstupu, přesto však dostatečně zasvěceným, na tehdejší kulturní i společenskou situaci.

Miroslav Divina

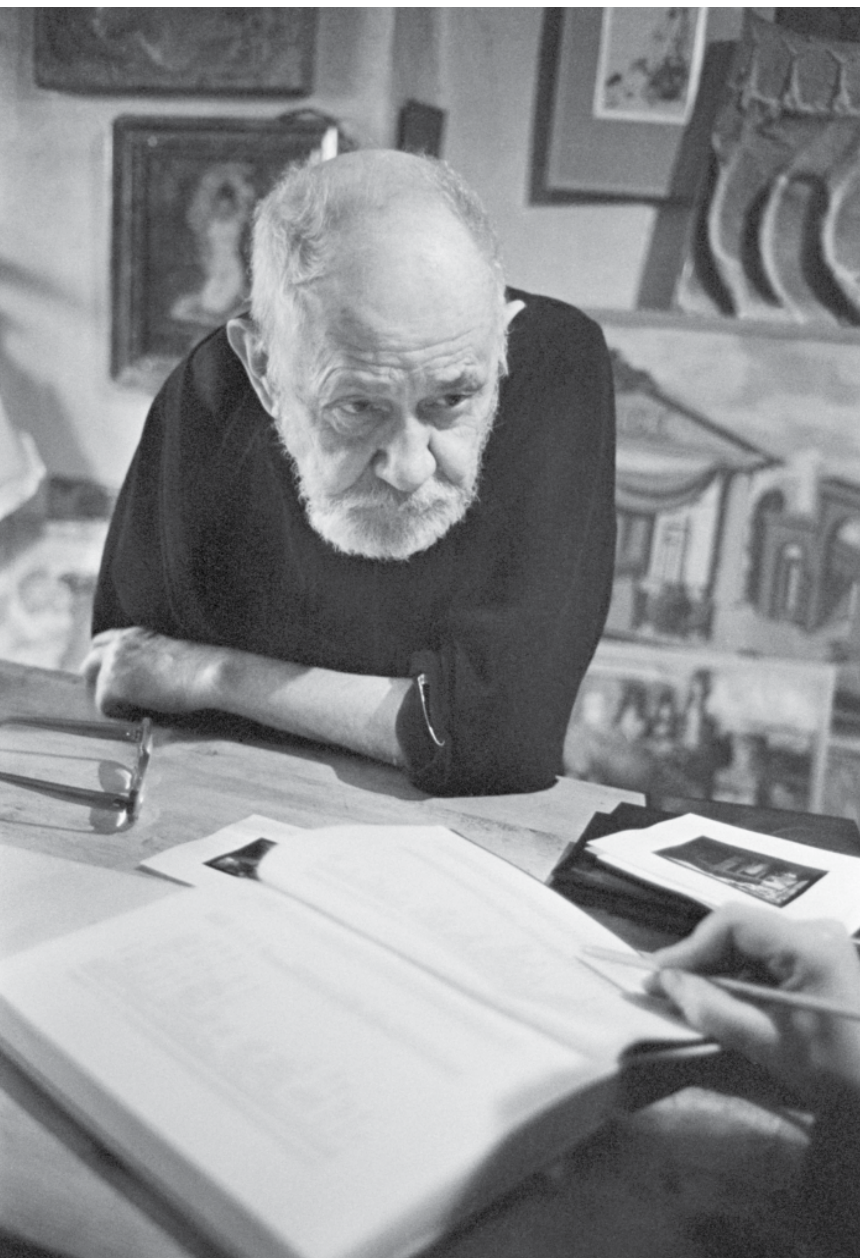

Josef Sudek v roudnické galerii IV (1976)

Pohled z balkónu galerie (1976)

Josef Sudek ve svém ateliéru (1975)

Pouť za Sudkem

Má pouť k brance do Sudkova ateliéru v Praze, kam jsem se vypravil v prosinci roku 1975, se odehrála, mírně řečeno, nahodile. Když jsem plánoval cestu do Prahy, obrátil jsem se na šéfredaktorku newyorského fotografického časopisu *Modern Photography* s otázkou co z Prahy by bylo pro časopis zajímavým tématem. „Kdyby se vám podařilo přivést fotografie od Josefa Sudka, s největší pravděpodobností bychom je otiskli,“ odpověděla mi. Ale na pana Sudka neměla žádný kontakt.

Ve Spojených státech Sudka zastupovala newyorská Light Gallery, a když jsem tam zavolaal, nadiktovali mi nějakou pražskou adresu. To bylo vše – pouze název ulice a číslo popisné. Hned ráno po příjezdu (vlakem přes Západní a Východní Německo) jsem šel na adresu, kterou jsem si poznamenal do notesu. Šlo o velkou budovu přímo v srdci Prahy. Ve vstupní chodbě se nacházela spousta poštovních schránek, Sudkovo jméno však na žádné z nich nestálo.

Do chodby vešel kdosi z ulice a já se na něj obrátil se slovy: „Josef Sudek?“. Ukázal mi ochotně směrem k vysokým dvojítm dveřím. Prošel jsem jimi a ocitl se na rozlehlém dvoře. A pak jsem uprostřed spatřil kůlnu obklopenou pokroucenými stromky a obehnanou nízkým dřevěným plotem. Vybavily se mi Sudkovy fotografie pořízené z jejích oken a už jsem neměl pochyb – ona kůlna byla Sudkovým ateliérem.

V plotě byla branka a na ní zvonek. Stiskl jsem tlačítko a jakoby z velké dálky se ozvalo sotva slyšitelné zvonění. Zazvonil jsem ně-

kolikrát, a protože nikdo neotvíral, vytrhl jsem z notesu papír a strčil ho do dvířek se vzkazem: „Jsem americký novinář, momentálně pobývám v Praze a chtěl bych se setkat s fotografem Josefem Sudkem. Jsem ubytovaný v hotelu Evropa.“ Marná snaha, pomyslel jsem si a zase si šel svou cestou.

Téhož večera zazvonil v mém hotelovém pokoji telefon a ze sluchátka se ozval hlas: „Jmenuji se Anna Fárová a zítra vás vezmu k Sudkovi na návštěvu. Budu vám překládat, protože Sudek neumí anglicky.“ Následující den mě moje zachránkyň zavezla do ulice vinoucí se příkře do kopce směrem k Hradu.

Vstoupili jsme do Sudkova bytu, kde byla umístěna i umělcova fotokomora. Všude se povalovala spousta harampádí, ale bylo vidět, že ten nepořádek v sobě skrývá jakýsi systém. Sudek byl drobný, vrásčitý muž s ohnutými zády, jehož silueta těla působila následkem chybějící paže nesymetricky. S Anninou pomocí jsem mu vysvětlil, že bych chtěl jeho fotografie vzít s sebou do Ameriky, kde je otisknou.

Sudek odvětil, že nemá žádné snímky, které by mohl postrádat, protože právě připravuje v Praze výstavu, a že jeho bývalá asistentka Sonia Bullaty, která nyní pobývá v New Yorku, by mi mohla nějaké fotografie poskytnout. Ujistil mě, že snímky, jež jsou v New Yorku, jsou stejně dobré jako ty, které má v Praze, protože je sám vyvolával. Dal mi její adresu a tím skončila naše „obchodní transakce“. Nikoliv však má návštěva. Sudek se nabídl, že mi ukáže něco ze snímků na připravovanou výstavu. Na jediné nezaplněné místo v místnosti pokládal jednu fotografii za druhou. Snímky lesa – scény mohutných stromů bez koruny, z kterých na mě dýchalo tajemno, na něž jsem byl z jeho fotek zvyklý. Z celého hovoru si vzpomínám pouze na tyto prosté věty: „Opravdu nádherné“, řekl jsem mu, když jsem si prohlížel jednu z fotografií. „To ukáže čas“, odpověděl.

Anna a Sudek si povídali a já jsem je přitom fotil svou Leicou M-2. Bylo tam šero a ani expoziční čas 1/30 sekundy při cloně f 2,0 a citlivosti filmu ASA 400 příliš nepostačoval. Připravil jsem si tedy malý blesk. Sudek odešel do rohu místnosti, kde byly na policích poskládané stohy papíru a různé krabice. Klekl si na jedno koleno a mezi papíry hledal něco, co chtěl Anně ukázat. Tehdy se mi naskytla příležitost vyfotit Sudka obklopeného „systematickým“ chaosem jeho archívu. Sudek klečel blízko okna, ale přesto byl roh místnosti špatně osvětlen. Zapnul jsem blesk, který jsem jinak skoro nepoužíval.

Sudek se postavil a otočil se směrem k nám. Neměl jsem blesk ještě úplně nabitý, takže jsem musel expozici odhadovat. Věděl jsem, že mám jen sekundu nebo dvě na to, abych si rozmyslel kompozici a zmáčkl spoušť. Jednou rukou jsem držel blesk směrem ke stropu, druhou zvedl aparát k očím, zaostřil a zmáčkl spoušť. Tohle všechno jsem dělal víceméně najednou.

Česká veřejnost Sudkův životní příběh v hrubých rysech znala a později byl jeho osud znám i ve fotografickém světě v zahraničí. Až životopisná kniha Sonji Bullaty ale ukázala, jak hluboce se Sudek změnil pod tíhou svého neradostného osudu. Ve své knize popisuje Sudkovo vyprávění o cestě do Itálie, kam se vydal s přáteli hudebníky, a o tom, jak našel místo, kde byl zraněn tak vážně, že přišel o ruku. Jeho vyprávění bylo osobní a drsné, když popisoval, jak se nedokázal se ztrátou oné části těla smířit a jak strávil celé týdny touláním se kolem statku, kam ho dopravili z bitevního pole, a zdálo se, že truchlí nad ztracenou paží. Nakonec opět dosáhl vnitřního klidu, ale vrátil se do Prahy jako úplně jiný člověk. Smířil se s tím, že už nikdy nebude stejný jako ostatní lidé a fotografování se mu stalo osobní spásou. Proměna Sudkovy osobnosti tedy vedla k tomu, že se z něj stal výjimečný umělec.

Josef Sudek ve svém ateliéru (1975)

Josef Sudek a Miloš Saxl (1976)

Se Sudkem jsem se znovu setkal, když jsem opět přijel do Prahy v srpnu 1976, těsně před vernisáží výstavy jeho fotografií v prostoru bývalé zámecké jízdárny v Roudnici. Sudek neměl ve zvyku chodit na vernisáže svých výstav – byl příliš plachý na to, aby vydržel být středem pozornosti. Tentokrát ale udělal nebyvalou výjimku, když požádal Annu Fárovou, jestli by ho v podvečer vernisáže nezavezla do Roudnice, aby se podíval, jak jsou jeho fotografie nainstalovány. Měl jsem štěstí – Anna měla v autě volné místo, a tak se mi dostalo pozvání, abych se připojil.

Do galerie jsme dorazili s notným předstihem před oficiálním začátkem vernisáže. Sudek si dlouho prohlížel vystavené fotografie a velkou pozornost věnoval i obrazům zavěšeným na zdech galerie. Poté odešel do kanceláře kurátora, kde se občerstvil vínem a sýrem.

Slavnostního zahájení se přímo nezúčastnil, ale usadil se na balkónku nad výstavním sálem, tak aby ho přicházející návštěvníci vernisáže neviděli, a vše odtamtud potajmu pozoroval.

Epilog - napsáno v létě 2002.

Včera, potichu a bez jakýchkoliv ceremonií, se má cesta završila. Znovu jsem navštívil zrestaurovaný ateliér českého mistra fotografa Josefa Sudka, který stojí na dvorku jednoho obytného domu v Praze. Je celý dřevěný a vypadá jako kůlna obehnaná malou zahrádkou. Uvnitř se nachází maličká, neosobně působící galerie. A až na několik informačních tabulek a fotografických artefaktů nic nenasvědčuje tomu, že tu kdysi pracoval Josef Sudek. Jen výhled do zahrady skrz dvojité okna nám prozradí, že tomu tak opravdu bylo. Pohlédneme-li oknem ven, lehce si představíme Sudka skrytého pod černým sukнем, jak se soustředí na kompozici úchvatného záběru.

Do knihy návštěv s černými stránkami, kam se psalo bílým fixem jsem vepsal: „Poprvé jsem toto místo navštívil v roce 1975 a ta návštěva strhla lavinu událostí, které velmi ovlivnily můj život a mají na něj vliv stále. Vzpomínka na Josefa Sudka jako na člověka a umělce mě bude provázet životem až do té doby, než mi přestane sloužit paměť. Tato galerie vzdává zaslouženou poctu velkému umělci.“

Tehdy jsem neměl ani tušení, že se tyto okolnosti stanou nataženou pružinou v ruce hráče pinballu, která mě vystřelí jako kuličku, jež se po celém hracím poli otlouká o různé zábrany a překážky, které jí stojí v cestě. Ne, není to tak docela pravda – tušil jsem to, dokonce jsem ve skrytu duše toužil po tom, aby můj život nabral neočekávaný spád. A jak se říká: „*přání je otcem myšlenky a myšlenka je matkou činu*“ – bylo mi dopřáno dostat, o co jsem si říkal.

Má setkání se Sudkem vyústila v přátelství s Annou Fárovou a můj zájem o československou politiku, která byla určována geopolitickou situací éry studené války. V roce 1978 jsem se vrátil do Prahy, abych o tom napsal rozsáhlou reportáž. Československé úřední orgány začaly panikařit. Hlavní taktikou studené války se stalo neustálé potlačování disentu a umělecké svobody – přední český dramatik Václav Havel byl za mřížemi a Anna Fárová byla donucena odejít ze svého místa v muzeu, poté co podepsala Chartu 77, petici kritizující nedodržování lidských práv, která se dostala až na přední stranu amerických novin *New York Times*. Při svém pobytu v Praze jsem si hrál na schovávanou s tajnou policií a setkal se se všemi předními disidenty, kteří zrovna neseděli za mřížemi nebo nebyli drženi v domácím vězení. Dokonce jsem se krátce viděl s Jiřím Hájkem, Dubčkovým ministrem zahraničí, jehož sledovali. Naše setkání trvalo jen pár minut, takže jsme si stačili vyměnit pouze pár zdvořilostních frází mezi dveřmi, než mě tajná policie odvedla a krátce a ve vši slušnosti zadržela. Zápisky z těchto setkání mi vysloužily status nežádoucí osoby, díky kterému se další cesta do Prahy mohla uskutečnit až za dalších 21 let.

Všechno mě to ale nesmírně zaujalo – fascinoval mne statečný boj východoevropských intelektuálů, neškodné hrátky s tajnou policií, za něž bych si, být to o pár desetiletí dříve, dozajista vysloužil doživotí za mřížemi, ne-li ještě něco horšího, ale za které mě za časů Cartera a Brežněva nezavřeli ani na jedinou noc. Odjel jsem do Polska, kde mě zastihla první vlna pádu sovětského impéria.

Charles Sawyer 2010

Josef Sudek v roudnické galerii III (1976)

Josef Sudek v roudnické galerii II (1976)

Pohled z obou stran zrcadla

Následující vyprávění pojednává o mé cestě dvěma paralelními světy – světem umělců a spisovatelů odporujících represivní vládě a světem umělců a funkcionářů tímtež polickým systémem podporovaných.

Do Prahy jsem přijel dva dny před Silvestrem na konci roku 1975, v kapse adresu českého mistra fotografie Josefa Sudka, kterého jsem již dlouho obdivoval. Našel jsem jeho ateliér na Malé straně a nechal mu tam vzkaz. Brzy poté se mi ozvala Sudkova kurátorka Anna Fárová.

Anna a její manžel, malíř Libor Fára, mě pozvali na večeři. Ve svém bytě v ulici Anny Letenské mi toho večera vyprávěli o svém životě v Husákově režimu, který byl mírnější než režim Brežněvův v SSSR, ale i tak se projevoval dostatečně represivně na to, aby jim dokázal způsobit nepříjemnosti a upírat možnost uměleckého sebevyjádření. Jejich příběh mne uchvátil a zároveň vyvedl z míry. Když Libor vypil potřebné množství vína, otevřel jakousi plechovku a ukázal mi zdeformované kulky, které kdysi vydoloval ze zdi bytu. Pocházely z kulometu umístěného na sovětském tanku, který touto ulicí s rachotem projel v roce 1968, přičemž vojáci kropili okna bytů střelami!

Když jsem se vrátil do Spojených států, napsal jsem o večeru stráveném s Annou a Liborem článek, který vyšel v září roku 1976 v *Harper's Magazine* a byl podepsán pseudonymem Philip Carey. Manželům Fárovým jsem dal také jiná jména, aby článek proti nim nevyprovokoval represálie ze strany komunistického režimu. Začátkem roku 1977 však Anna podepsala Chartu a byla za to rychle potrestána – propustili ji z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, kde pracovala jako kurátorka sbírky fotografie.

Komunistický režim si ale možná neuvědomil, že vyhazov Anny Fárové, která měla vlivné přátele v americkém tisku, vyvolá řetězovou reakci. Zpráva o jejím propuštění se objevila na titulní stránce *New York Times* a vedlejším účinkem této reakce bylo i to, že *Harper's Magazine* mě opět vyslal do Prahy s úkolem najít signatáře Charty a udělat s nimi rozhovory. Tehdy jsem od československé tajné policie, která mě v Praze sledovala, dostal krycí jméno Savoj.

Petr Pithart se synem (1977)

Jiří Dienstbier (1977)

Petr Pithart (1977)

Do Prahy jsem tedy znovu přijel na jaře 1977 s doporučujícím dopisem určeným Petru Pithartovi, který mi napsal v Londýně žijící Jan Kavan. Pithart mi zařídil setkání s Pavlem Kohoutem, Ludvíkem Vaculíkem, Ivanem Klímou a mnoha dalšími. Jako novinář vyslaný předním americkým časopisem jsem se zaregistroval v tiskové kanceláři, kde jsem uvedl, že účelem mého pobytu je „zmapovat kulturní život v Československu“, a požádal jsem, aby mi pomohli setkat se se spisovateli a činiteli uměleckých svazů. Mým celkovým plánem bylo porovnat tvůrčí život umělců uvnitř a vně vládnoucího politického systému. Být „uvnitř“ většinou znamenalo zkompromitovat se, být přijat režimem a spolčit se s StB. Nacházet se „vně“ systému naopak znamenalo nesmět publikovat, vystavovat a cestovat do zahraničí. Středních cest příliš mnoho neexistovalo.

Disidenti byli zdrceni nedávným úmrtím uznávaného filosofa Jana Patočky, který mnohé překvapil, když podepsal Chartu. Obecně se předpokládalo, že k infarktu, na jehož následky zemřel, přispělo drsné zacházení ze strany policie. Na jeho pohřeb přišlo několik stovek lidí, kteří se na hřbitově shromáždili pod ostražitým dohledem tajné policie, která si je fotografovala. (Podle výtvarníka Jiřího Koláře šlo předem: „o scénu, která překonala obrazotvornost Kafkovu, Felliniho i Bergmanovu“.)

Lidé nalézající se vně systému:

Pavel Kohout – šampaňské, sametové sako, krásná manželka. Přestože jeho dramata se nesměla hrát, žil si Kohout na vysoké noze a pozoroval svět ze svého prostorného bytu naproti Pražskému hradu. Po druhé světové válce byl pravověrným komunistou a velice obdivoval Rusy, kteří vyhnali Němce. S přibývajícimi léty se však jeho názory proměnily.

Ludvík Vaculík – bručoun. Byl mezi prvními, kteří otevřeně vystoupili proti režimu během Pražského jara v roce 1968. Po třiatřiceti letech od našeho setkání v bytě Petra Pitharta jsem zjistil, že StB nahrála a slovo od slova přepsala náš rozhovor.

Ivan Klíma – vysoký, introspektivní, zanícený umělec.

Dušan Hamšík – když jsem k němu přišel, poslal mě pryč.

Jiří Dienstbier – člověk uličnického vzhledu, se smyslem pro sarkastický humor. Ihned jsem si ho oblíbil. Jeho mladá manželka byla fotografkou a věnovala mi nádhernou vlastní fotografií, kterou vytvořila v Sudkově duchu.

Ludvík Vaculík (1977)

Jiří Kolář (1977)

Jiří Kolář – (Přepsáno z mých poznámek pořízených během našeho setkání.) „Jemná pleť, tenká ústa, výrazné oči, chybí mu pravý palec... Skromný, čestný, jemný, hovoří pomalu, je zadumaný, dobře volí slova.“ Dal mi podepsanou muchláž, kterou mám pověšenou doma.

Petr Pithart – vystudovaný právník. Byl zaměstnaný jako kontrolor podzemních vod – jezdil autem po Československu a měřil stav podzemních vod. Byl ke mně nesmírně vstřícný a cítil jsem k němu silné pouto.

Lidé uvnitř systému:

Donát Šajner – předseda Svazu spisovatelů, bývalý úředník Ministerstva vnitra. Naprostý gauner.

Miroslav Kaizr – ředitel odboru umění Ministerstva kultury, poslanec Národního výboru města Prahy, bezcitná tvář režimu, aparátčík, nezasažený uměním či literaturou.

Jiří Šotola – modelový příklad uvažování typu „jsem s nimi, abych s nimi vyšel“. Patřil k lidem mimo systém, ale aby

svým dětem zajistil možnost studovat, zadal si s režimem. Sám sebe uváděl jako příklad toho, že když člověk nestojí proti režimu, může vést běžný tvůrčí život a požívat výhod socialistické společnosti.

Výjimka:

Josef Svoboda – *sui generis*, světově proslulý jevištní výtvarník, povznesený nad politiku. Svého významu, jenž sahal daleko za hranice Československa, dosáhl poctivě a nebyl natolik pošetilý, aby podepsal Chartu, čímž by přestal být veřejně činný. Byl to šarmantní, elegantně oblečený člověk. Někteří disidenti se na něho dívali jako na jakéhosi „dobrého vojáka Švejka“ vysoké úrovně, avšak tato charakteristika, soudě dle našeho setkání, jej příliš nevystihovala.

Když jsem se vrátil do USA, zjistil jsem, že během mé nepřítomnosti došlo v *Harper's Magazine* k velké změně v redakční strategii. Mezinárodní události již neměly vysokou prioritu. Můj článek, který nakonec vyšel v lednu 1979, byl zkrácen na pětinu původního rozsahu a nedoprovázely ho žádné z mých fotografií výše uvedených lidí.

Charles Sawyer 2012

Josef Svoboda (1977)
Pavel Kohout a Jan Trefulka (1977)
Anna Fárová s kočkou I (1976)
Josef Sudek a Anna Fárová (1976)

Anna Fárová s kočkou II (1976)
Libor Fára (1976)
Hudební program během zahájení (1976)
Miloš Saxl (1976)

Charles Sawyer

Datum a místo narození

2. 7. 1941, Concord, New Hampshire, USA

Osobní údaje

Ženatý, manželka Cherie Hoyt

Syn Sam

Bydliště: Boxford, Massachusetts, USA

Vzdělání

Harvard University – informatika (magisterský titul), 1988

Boston University – 1966–1968

Yale University – 1964–1966

Case Western Reserve University – fyzika (magisterský titul), 1964

University of New Hampshire – fyzika (bakalářský titul), 1962

Současná povolání

Softwarový inženýr – Google, Inc., Cambridge, Massachusetts, od r. 2011

Přednášející – kurz programování v jazyce Java a kurz historie blues, Harvard Extension School, Cambridge, Massachusetts, od r. 1990

Hudebník – zakladatel a kapelník bluesové skupiny *2120 South Michigan Avenue*, Massachusetts, od r. 1998

Předchozí povolání

Softwarový inženýr – Computervision, Object Design, ITA Software, 1983–2010

Poradce pro B. B. King Museum a Delta Interpretive Center, Indianola, Mississippi, 2005–2008

Scénárista – 1980–1983

Fotožurnalista a spisovatel – 1970–1980

Vyučující na vysoké škole – vyučující matematiky, dějin vědy, filosofie a fotografie, New England College, Henniker, New Hampshire, 1966–1976

Fotožurnalistika

Hlavní témata

Politika v Československu, Polsku a východní Evropě, 70. léta 20. století

Americké prezidentské volby v letech 1972 a 1976

Izrael v období po Jomkipurské válce, 70. léta 20. století

Americká bluesová scéna, 70. a 80. léta 20. století

Fotografie, 70. a 80. léta 20. století

Články a eseje, většinou s fotografiemi, publikovány v periodících

New York Times Book Review, *Christian Science Monitor*, *Harper's Magazine*, *The Nation*, *Inquiry*, *Newsday*, *Modern Photography*, *Creative Camera*, *Camera 35*, *The Real Paper*

Fotografické výstavy

Blues With A Feeling – samostatná výstava, Firehouse Center for the Arts, Newburyport, Massachusetts, 2012

Blues, Rock and Jazz – skupinová výstava, Panopticon Gallery, Boston, Massachusetts, 2010

Musical Portraits – skupinová výstava, Apollinaire Gallery, Chelsea, Massachusetts, 2010

Blues Anthology - skupinová výstava, Proud Galleries, London, England, 2008

Putovní výstava po šesti polských městech, za podpory amerického Ministerstva zahraničí, 1979

Charles Sawyer Retrospective – ZPAF (Związek Polskich Artystów Fotografików), Krakov, Polsko, 1979

Israel in Repose - Discovery Modern Age Gallery, New York City, 1974

Caribbean Odyssey - New England College, Henniker, New Hampshire, 1974

Ocenění

Golden Feather – za knihu *The Arrival of B. B. King* – kniha byla hudebním kritikem deníku Los Angeles Times Leonardem Featherem vybrána jako nejlepší kniha o hudbě v roce 1980.

Stipendium od Amerického svazu spisovatelů (Writer's Guild of America, East) za filmový scénář *How Blue Can You Get* (napsaný ve spolupráci s Bistrou Lankovou), který byl vybrán jako jeden z deseti nejlepších nepublikovaných scénářů roku 1982.

Některé původní texty Charlese Sawyera včetně fotografií jsou zveřejněny na jeho webových stránkách <https://sites.google.com/site/savojblues/home>.

Seznam vystavených prací

Vystavená díla jsou tisky na papíru o rozměrech 70 x 50 nebo 50 x 70 cm, vytvořené z původních fotografií ze sedmdesátých let. Všechna díla nemohla být z technických důvodů vystavena, část z nich je prezentována prostřednictvím doprovodné digitální projekce.

- 1) Josef Sudek (1975)
- 2) Josef Sudek ve svém ateliéru (1975)
- 3) Josef Sudek na balkóně galerie (1976)
- 4) Pohled z balkónu galerie (1976)
- 5) Josef Sudek před vernisáží (1976)
- 6) Josef Sudek v roudnické galerii I (1976)
- 7) Josef Sudek v roudnické galerii II (1976)
- 8) Josef Sudek v roudnické galerii III (1976)
- 9) Josef Sudek v roudnické galerii IV (1976)
- 10) Anna Fárová zahajuje výstavu (1976)
- 11) Hudební program během zahájení (1976)
- 12) Josef Sudek a Miloš Saxl (1976)
- 13) Josef Sudek v kanceláři ředitele galerie (1976)
- 14) Libor Fára (1976)
- 15) Anna Fárová s dcerou (1976)
- 16) Anna Fárová s kočkou I (1976)
- 17) Anna Fárová s kočkou II (1976)
- 18) Jiří Dienstbier (1977)
- 19) Jiří Kolář (1977)
- 20) Ludvík Vaculík (1977)
- 21) Ludvík Vaculík s knihou (1977)
- 22) Pavel Kohout a Jan Trefulka (1977)
- 23) Josef Svoboda (1977)
- 24) Petr Pithart se synem (1977)
- 25) Petr Pithart (1977)

Charles Sawyer ve dveřích obnoveného Sudkova ateliéru
Foto: Joseph Agassi, (2002)

Josef Sudek v roudnické galerii I (1976)

Charles Sawyer

Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici

28 / 6 – 29 / 7 / 2012

Katalog vydala Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, příspěvková organizace Ústeckého kraje, k výstavě *Charles Sawyer / Tenkrát na Východě, tenkrát v Roudnici* z volného cyklu *Fotografie*, konané v době od 28. června do 29. července 2012.

FOTO

Autor výstavy a katalogu: Miroslav Divina

Texty: Charles Sawyer a Miroslav Divina

Překlady: Ivana Hokešová, Jan Hokeš

Fotografie: Charles Sawyer, Peggy Rounick, Joseph Agassi

Fotografie na obálce: Josef Sudek a Miloš Saxl na balkóně galerie (1976), foto Charles Sawyer

na předsádce: Charles Sawyer na New England College, Henniker, USA (1976), foto Peggy Rounick

Grafická úprava katalogu, pozvánky a plakátu: Markéta Pavlíčková

Tisk: Wendy s.r.o.

Výstavu podpořilo Ministerstvo kultury.

www.galerieroudnice.cz

ISBN 978-80-87512-15-9

